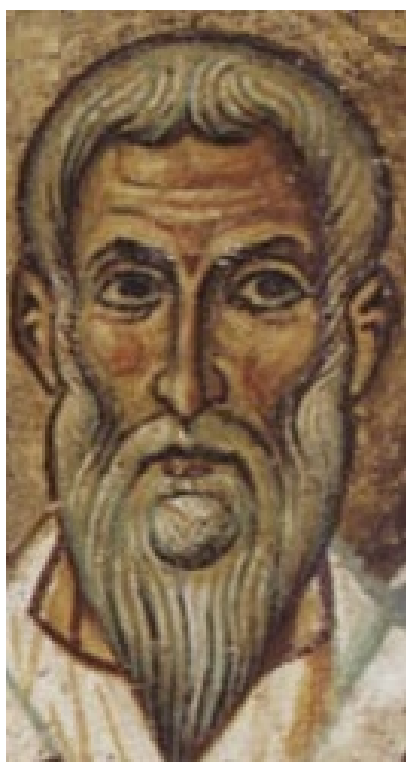

Вяра

05.10 по еретическия, †22 септември по православния календар - Св. пророк Йона. Св. свещеномъченик Фока. Св. мъченик Фока градинар. Св. Петър, който преди това бил митар. Св. преподобни Йона презвитер

Страдание на свети свещеномъченик Фока, епископ Синопски

(† 117 г.)

В град Синоп (на южния бряг на Черно море, бел.ред.) живеел един мъж на име Памфил със своята жена Мария. Те били родители на блажения Фока. От млада възраст светецът се сподобил да получи такава благодат на Светия Дух, че изгонвал бесове от хората и изцелявал недъзи.

Когато свети Фока възмъжал, заради добродетелния си живот бил избран за епископ в родния си град и с ревност започнал да пасе своите словесни овце; като ги поучавал със слово, той ги и назидавал със своя пример. Водейки и преди това добродетелен живот, като приел сан на епископ, той започнал да се подвизава още повече, така че всички, които виждали добрите му дела, прославяли Небесния

Отец. Той предпазил много хора от заблуди, мнозина езичници отклонил от идолопоклонството и ги привел към почитание на Единия Бог.

Господ благоизволил да сподоби Своя верен раб с мъченически венец и му възвестил за това във видение по следния начин: от висините прилетял гълъб, който държал в клюна си венец от цветя. Този венец той възложил на главата на блажения и проговорил с човешки глас:

- Твоята чаша вече се напълни, на тебе подобава да я изпиеш.

От това видение свети Фока разбрал, че му предстои да пострада за Христа. А от това ние узнаваме, че той е бил велик угодник пред Бога, понеже, бидейки още в тяло, той се сподобил да бъде увенчан от небето. Така преблагият Бог въздига своите угодници, удостоява ги със слава и чест и възлага на главите им венци. По своята душевна и телесна чистота свети Фока бил истински небесен жених: небето възжелало да се съчетае с него и да му възложи венец. Но този венец бил предзнаменование на по-добър венец - този, в чертога на Спасителя, с който той трябва да се венчае вечно и с него да се яви на небесния брак.

След това славно знамение, по време на царуването на Траян, свети Фока бил предаден на мъчение от управителя Африкан. Този властител дълго го принуждавал да принесе жертва на идолите, но светецът предпочел самия себе си да принесе жертва на Бога. Той

не изпълнил заповедта на княза, не пожелал да въздаде чест на произведението на човешките ръце, чест, подобаваща на Единия Бог, седящ на херувими. Тогава князът заповядал да привържат светеца към дърво и да го мъчат. Цялото му тяло било покрито с рани. Подобно на гладните хищни птици, които нападат труп и като го късат на части, го изяждат: така мъчителите терзаели чистото тяло на страдалеца Христов. Но всичко това свети Фока претърпял мъжествено. Той чувал глас от висините, който го укрепявал. Като призовавал Иисуса Христа, той понасял мъките, презирайки всички страдания. Той не щадял плътта си заради Този, Който не пощади Себе Си и пострада за нас на кръста. Това страдание било за свети Фока като райска прохлада: така мъжествено понасял мъките, като изповядвал Името на пострадалия за нас Господ.

Нищо непоносимо нямало за верния раб, който страдал за своя Владика. Ако и да се съберели от целия свят мъчителите срещу него, ако да изобретяли всички мъки, то и тогава той бил готов да страда за своя възлюбен Господ, като възгласял заедно с пророк Давид: "Готово е сърцето ми, Боже (готово е сърцето ми)" (Пс. 107:2).

Мъчителите го положили върху силно нагорещено желязо, но то веднага изстинало, понеже сърцето на светителя горяло от любов към Бога и този духовен огън победил силата на вещественния огън. И във всички мъчения, които измислили за него, свети Фока се оказал победител, понеже около него се явявало ангелско войнство и неизречена божествена светлина. В тъмниците го просвещавала небесна светлина, в оковите той се веселял с надеждата за небесната свобода, в скърбите се утешавал от ангелите, в раните

бил укрепяван от Иисуса Христа - Господа. След много и различни мъчения го хвърлили в нагорещена баня, където той, като се молел, предал духа си в Божиите ръце* и се сподобил да получи венеца на победителя в Църквата на тържествуващите. Неговото свято тяло било погребано с почести и при гроба му се извършвали много чудеса.

*** Кончината на свещеномъченик Фока станала през 117 година. Б.р.**

Тропарь священномученику Фоке Синопскому

глас 4

И нра́вом прича́стник,/ и престо́лом наместник апо́столом
быв,/ де́яния обрёл еси́, Богодохнове́нне,/ в ви́дения восхо́д,/
сего́ ра́ди, сло́во и́стины исправля́я,/ и ве́ры ра́ди пострада́л
еси́ да́же до кро́ве,/ священному́чениче Фо́ко,/ моли́ Христа́
Бо́га// спасти́ся душáм на́шим.

*(Перевод: И нравам апостольским сопричастником и
престола их наследником став, делами ты, Богодухновенный,
восхождения к созерцанию достиг; потому слово истины
право возвещая, ты за веру пострадал до крови,
священномученик Фока, ходатайствуй пред Христом Богом о
спасении душ наших.)*

Кондак священномученику Фоке Синопскому

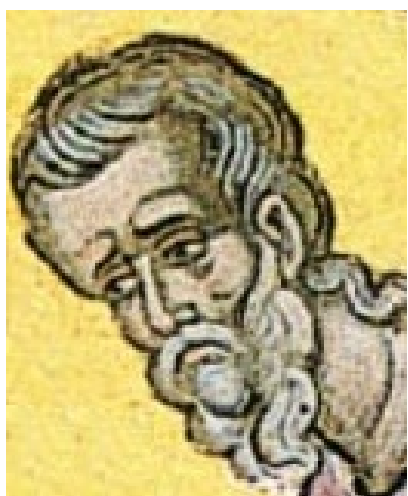
глас 6

Яко архиерей принося́, о́тче, же́ртвы,/ на ко́нec себе́ прине́сл
еси́ же́ртву живу́ю,/ свиде́тельствовав зако́нно о Христé Бо́зе,/
от А́нгел укрепля́емь,/ и сме́рть изволя́я,/ сый с вопию́щими
тебе́:// прииди́, Фо́ко, с на́ми, и никто́же на ны.

(Принасяйки жертви като архиерей, отче, накрая си принесъл себе си в жертва жива, законно свидетелстващ за Христа Бога; укрепяван от ангела и съгласен на смърт си бил със зоващите: бъди, отче, с нас и никой не ще ни победи.)

Житие и страдание на светия мъченик Фока, наричан градинар

(† ок. 320 г.)

Свети мъченик Фока.
Фрагмент от стара
стенопис от Света
Гора-Атон

В същия град, Синоп, но в друго време живял друг Фока. Той си направил градина близо до морето и посадил в нея различни зеленчуци, продавал ги и по такъв начин осигурявал препитание за себе си и за бедните. Част от зеленчуците от своята градина той слагал край пътя, за да могат да ги взимат всички минаващи. Понеже се отличавал с голяма любов към ближните и със страннлюбие, той благоустроявал повече духовната градина, отколкото веществената; процъфтявайки с благочестие и питаейки в сърцето си чисти мисли, той принасял плодове на добродетелите, така че неговата свята душа наистина можела да се нарече градина на Светия Дух,

както се казва в Писанието:

"Затворена градина е моята сестрица невеста, заключен кладенец, запечатан извор; твоите разсадници са градина с нарове, с най-хубави плодове, кипери с нарди, нард и шафран, тръстика и дърчин с всякакви благовонни дървета, смирна и алой, с всякакви най-хубави аромати; ти си градински извор, кладенец от жива вода, изтичаща от Ливан" (Песен на песн. 4:12-15).

И още: "А плодът на духа е: любов, радост, мир, дълготърпение, благост, милосърдие, вяра, кротост, въздържание. Против такива няма закон" (Гал. 5:22-23).

Блаженият Фока бил така ограден с добродетели, че древният крадец - дяволът, който похитил в райската градина блаженството на нашата прамайка, не можел да похити добродетелите на свети Фока. Светецът ревностно се стремял към спасение, като внимавал със страх над думите на апостола: **"Бъдете трезвени, бъдете бодри, защото вашият противник, дяволът, като рикащ лъв обикаля и търси кого да глътне"** (1Петр. 5:8).

Така се подвизавал светецът и слухът за неговия благочестив живот се разпръснал между хората. Добродетелта, като горяща свещ, не може да се укрие, но и в нощната тъмнина сияе отдалеч. Така и свети Фока, като че сред тъмнина, сияел със своето благочестие сред невярващи и развратени хора, като привеждал мнозина към познание на светлината.

Слухът за светеца дошъл и до нечестивия княз на тази страна. На княза казали, че Фока не само сам вярва в Разпнатия, но и други обръща към Него. Тогава князът

изпратил своите слуги, за да убият Христовия раб. Те незабавно се отправили на път и започнали да търсят свети Фока, за да го предадат на смърт.

Посрещнал ги сам светият и ги попитал:

- Кого търсите?

Те отвърнали:

- Търсим Фока.

Тогава той казал:

- Заповядайте при мене, господари мои, и аз ще ви разкажа за него.

С тези думи той ги поканил в дома си и ги нагостил, понеже така подобава нам да постъпваме с враговете си, съгласно думите на Писанието: "Ако врагът ти е гладен, нахрани го с хляб; и ако е жаден, напой го с вода" (Притч. 25:21).

Когато слугите вкусили от виното, свети Фока ги попитал:

- Защо търсите този човек?

Тогава те му разказали тайната:

- Търсим го, за да го предадем на мъчения, понеже князът ни изпрати да го убием заради това, че не се покланя на нашите богове, а почита Разпнатия.

Свети Фока започнал да ги умолява:

- Моля ви, господари мои, почакайте до утре в моя дом, угощавайте се и пийте, а утре аз ще ви го предам, понеже никой не го познава по-добре от мен. Той живее недалече от тук. Сега е отишъл някъде, но скоро ще се върне и утре ще го

предам във вашите ръце.

Пратениците се съгласили и започнали да пируват в дома на свети Фока. В това време той устроил в градината си гроб, приготвил всичко необходимо за погребение, раздал на бедните имуществото си и цяла нощ пребъдвал в молитва, като се приготвял за смъртта. Когато настъпило утрото, изпратените от княза слуги станали и го попитали:

- Тук ли е Фока, когото ти искаше да предадеш в ръцете ни?

Светецът с радост им отвърнал така:

- Тук е, господари мои, правете с него каквото искате.

Тогава слугите попитали:

- Къде е той?

Блаженият отвърнал:

- Аз съм Фока, когото вие търсите, аз съм раб на Иисуса Христа. Аз се отричам от вашите мерзки богове, умъртвете ме.

Като чули това, пратениците се удивили: те почувствали срам и не искали да обагрят ръцете си с кръвта на човека, който така радушно ги приел и ги нагостил.

Поискали да си отидат и му казали:

- Ще кажем на княза, че навсякъде сме търсили Фока и никъде не сме го намерили.

Но той започнал да ги умолява, като се хванал за нозете им и молел да изпълнят това, което им е заповядано.

- С нищо друго няма да ме възнаградите така - казвал

свети Фока, - както с това, за което ви моля. Понеже чрез това ще ме избавите от оковите на плътта и аз ще мога да се съединя с желания Христос.

Толкова силно свети Фока се стремял да се освободи от оковите на тялото и да живее с Христа. Така силно желяел да пролее кръвта си за Христа. Толкова голяма любов имал към Бога, че говорил така: *"защото Твоята милост е по-добра от живота. Устата ми ще те възхвалят"* (Пс. 62:4).

И така той убедил слугите и приел мъченически венец. Като бил обезглавен, той преминал от земята към небето*. Светите му мощи били погребани в приготвения от него самия гроб.

*** Това станало около 320 година. Б.ред.**

Когато, впоследствие, в тези страни засияло още повече благочестието, над гробницата на мъченика била построена църква на негово име. И мнозина вярващи черпели благодат от светите мощи на Христовия страдалец: едни получавали изцеление от болестите си, други - утешение в скърбите, трети получавали помощ в беди по молитвите на светия мъченик Фока. **Не само в град Синоп, но и по цялата вселена, на земята и по морето, на всички, които с вяра призовавали неговото име и връчвали себе си на неговите молитви, светецът се явявал велик благодетел в нужди и бърз помощник.**

За мореплавателите станало обичайно да призовават на помощ свети Фока, понеже той им се явявал много пъти: ту нощем, когато се надигало вълнение, той разбуждал спящия рулеви, ту забелязвали, че той сам вдига платната. Понякога го забелязвали на носа на кораба. Понякога той се явявал, като ходел по морето.

Името на свети Фока прославяли на много кораби, плаващи в Черно, Адриатическо море и в океана. Вместо обичайните си песни, моряците започнали да пеят похвални песнопения в чест на свети Фока, така че всеки час името му било на устата на мореплавателите. Не само по време на бедствията, но и сред удоволствията, те споменавали свети Фока. У тях имало такъв обичай: когато седели на трапезата или на някое угощение, отделяли част от храната или питието в чест на свети Фока. Някой от присъстващите на трапезата купувал тази част и получените от продажбата пари събирали в специална касичка. Така всеки ден отделяли част от своята трапеза за светеца и един след друг купували тази част: днес един, утре друг, после трети - така от първия до последния всички поред купували тази част и събирали парите за нея. Когато слизали на брега, парите, събрани от продажбата на тези части, раздавали на бедните, недъгавите, сираците и странниците.

Този обичай се пазел много години до времето, когато враговете на Светия Кръст, - Божие допущение за нашите грехове, - не превзели всички тези страни*. Те твърде силно започнали да притесняват святата вяра и намалили броя на християните. **Но и сега свети Фока, общ застъпник за всички, не престава да помага на плаващите в морето на този живот. Той ни привежда към небесното пристанище, като усърдно се моли за нас на Господа. Да се избавим и ние по молитвите на Христовия мъченик от всякакви беди във вода, вълнения и буря, сега, винаги и во веки веков. Амин.**

* Тук се разбират турците мохамедани. През 1214 г. Синоп паднал под властта на селджукските турци, а

след две и половина столетия отново бил завоюван от мохамеданите (през 1461 г. от османските турци).

Б.ред.

Житие на светия пророк Иона (VIII в. преди Р.Х.)

Свети пророк Иона. Фрагмент от стара икона. Терапонтово. Русия

Свети пророк Иона бил син на Аматия и произхождал от град Гатхефер (Син. Библ. Иона. 1:1; 4Царств. 14:25) (1). Според преданието, майка му била самата Сарептска вдовица (3Царств. 17:14-23) (2), която по време на глада давала храна на свети пророк Илия и сама се хранела чрез него, понеже брашното в делвата не свършвало и дървеното масло в гърнето не намалявало до деня, в който Господ изпратил дъжд на земята. Междувременно Иона, тогава още малко момче, се разболял и умрял. Тогава вдовицата казала на Илия:

- Какво имаш ти с мене, човече Божий? Дошъл си да ми напомниш моите грехове и да умориш сина ми.

А той ѝ отговорил:

- Дай ми сина си.

И като го взел от ръцете ѝ, отнесъл го в горницата, дето живеел, и го сложил на леглото си. И викнал към Господа и казал:

- Господи, Боже мой! Нима ти и на вдовицата, у която живея, ще направиш зло, като погубиш сина ѝ?

И като се прострял три пъти над момчето, извикал и казал:

- Господи, Боже мой! Да се върне душата на това момче в него!

И Господ чул гласа на Илия, върнал душата на момчето в него и то оживяло.

Достигайки пълнолетие, свети Иона прекарвал добродетелен живот и неотклонно изпълнявал всички заповеди на Господа. Той дотолкова благоугодил на Бога, че, според Преданието, скоро се сподобил с пророчески дар и между другите предсказания предрекъл за страданията на Господа, за запустението на Иерусалим и за свършека на света.

- Когато - казвал той - чуете камък, който вика с тънък жален глас, когато от дървото ще се възнеса зов към Бога, тогава ще се приближи спасението и всички народи ще отидат в Иерусалим за поклонение на Господа. Иерусалим пък пълен със зверове, ще бъде в мерзостта на запустението: тогава ще настъпи свършека на всичко живеещо.

Като получил свише дар на пророчество от Бога, Иона излязъл на обществено пророческо служение след пророк

Елисей, като се явил продължител на неговото дело, както и сам Елисей бил продължител на делото на Илия - от един дух с него. Древното иудейско предание нарича светия пророк Иона ученик на Елисей (3), който принадлежал към тази школа на пророчески синове, начело на която стоял отначало пророк Илия, а след това самият Елисей. Иона бил един от пророческите синове, изпратени от Елисей за помазание на Ииуй за цар на Израилското царство (4Царств. 9:9-22) (4).

След смъртта на Елисей, Иона застанал на неговото място. За да вдъхне мъжество на Израилския цар Иеровоам в предстоящата му война със силното Сирийско царство, като получил за това заповед от Бога, свети пророк Иона му предсказал големи успехи в тази война и по неговата дума Иеровоам възстановил пределите на Израилското царство от Емат до Мъртво море и по такъв начин възвърнал древните области на своето царство, откъснати от сирийците (4Царств. 14:25) (5).

По време на царуването на същия Иеровоам светият пророк бил призван към ново служение. Той получил от Бога заповед да отиде с проповед за покаяние при нечестивите и враждебни по отношение на израилтяните другоплеменници.

- Стани - заповядал му Господ, - иди в Ниневия, град голям (6), и проповядвай в него, защото злодеянията му достигнаха до Мене.

Но пророкът не изпълнил Божието повеление. Той мислел, че Бог, Който е благ, милосърден, дълготърпелив и многомилостив, ще се умилостави над Ниневийци, ако те се покаят за своите грехове. Затова той се боял, че прочеството му за гибелта на Ниневия няма да се сбъдне и ще го считат за лъжец, и самото име на Бога Израилев ще се подхвърли на укори и упреци. В душата си той не искал пощада за този нечестив град, чиито жители били толкова враждебни и

опасни за израилтяните. В същото време, като чувствал и цялата тежест на непослушанието към Бога, Иона побягнал от Лицето Божие в страх и скръб. Но никой не може да се укрие от Бога, понеже "Господня е земята и онова, що я изпълня" (Пс. 23:1): кой може да избяга от Лицето на Тогова, Който е навсякъде и всичко изпълня?

По време на бягството си Иона дошъл в Иопия (7) и намерил тук кораб, който се отправял към далечния Тарсис (8). Като платил за превоза, той се качил на кораба и се отправил на далечен път. Но Господ, като желаел да вразуми Своя раб, повдигнал в морето силен вятър и станала голяма буря. Силните вълни подхвърляли кораба от една на друга страна и насмалко оставало той да се разбие. Ужас обхванал корабниците и те завикали всеки към своя бог и започнали да хвърлят в морето товара от кораба, за да му олекне от него. Само Иона останал безгрижен, слязъл в дъното на кораба, легнал и дълбоко заспал.

Междувременно дошъл при него началникът на кораба и му рекъл:

- Защо спиш? Стани, извикай към твоя Бог. Може би Бог ще си спомни за нас и ние не ще загинем.

Но бурята не утихвала и опасността не намалявала. Тогава корабниците рекли един другиму:

- Нека хвърлим жребий, за да узнаем за кого ни постига тая беда.

Хвърлили жребий и се паднало на Иона. Тогава му рекли:

- Кажи ни, за кого ни постигна тая беда? Какво е твоето занятие и отде идеш ти? Де е твоята земя, и от кой народ си?

Иона казал:

- Аз съм евреин, почитам Господа, Бога на небесата, Който направи морето и сушата.

След това той им разказал за своето непослушание към волята Божия и за това, че като съгрешил пред Бога, той се уплашил и сега бяга от Лицето Божие. Като чули това, корабниците силно се уплашили и ужасили, че той престъпил Божията воля и възкликнали:

- Защо направи това?

Независимо от падналия на Иона жребий, който го обрекъл на смърт и от грозящата ги гибел, те не пожелали да изпълнят над него присъдата, както поради човеколюбието си, така и поради страх от всемогъщия Израилев Бог, Който повдигнал такава буря срещу тях заради непослушанието на Иона. Като виждали в него посланник на този Бог, те го запитали:

- Какво да направим с тебе, за да утихне морето за нас?

Бурята не утихвала и вълнението ставало все по-силно. Тогава Иона им казал:

- Вземете ме и ме хвърлете в морето - и морето ще утихне за вас, защото знам, че заради мене ви постигна тая голяма буря.

Но корабниците все още се колебаели, като виждали в Иона необикновен човек и се боели да не оскърбят в негово лице Всемогъщия Израилев Бог. Напротив, те започнали да гребат усилено, за да стигнат на суша, но не можели, защото морето все повече вилнеело против тях. Тогава те най-накрая се решили да изпълнят присъдата над Иона. Но преди да сторят това, те извикали към Господа и рекли:

- Молим Те, Господи, да не загинем поради душата на този човек и да не ни зачетеш невинна кръв. Защото Ти, Господи, Си направил, което е Тебе угодно!

И взели Иона, и го хвърлили в морето. И то утихнало от своята ярост. Тогава всички, които били на кораба, се уплашили още по-силно от Господа и се убедили, че бурята е била изпратена от Бога поради престъплението на Иона. Принесли благодарствени жертви на Господа и дали оброци да Го почитат.

Междувременно по заповед на Бога един кит погълнал Иона и той прекарал в утробата му три дни и три нощи (9). Изхвърленият в морето и погълнат от кита Иона чувствал смъртна печал, но не изгубил присъствие на духа, особено когато видял, че е невредим. В него се появила надежда, че Господ ще му даде да види отново Божиата светлина и ще го спаси от морската дълбочина. Изпълнен с тази надежда, той започнал да се моли на Господа Бога, като се каел за греха си. Като изливал скръбните си, покаяни и заедно с това благодарни чувства към Бога, Иона викал от утробата китова така:

"- Към Господа извиках в моята скръб - и Той ме чу; извиках из утробата на преизподнята - и Ти чу гласа ми. Ти ме хвърли в дълбинето, в сърцето на морето, и струи ме обиколиха, всички Твои води и Твои вълни минуваха над мене. И рекох: отхвърлен съм от Твоите очи; обаче пак ще видя светия Ти храм. Обхванаха ме водите до душата ми, бездна ме заключи; с морска трева биде обвита главата ми. До планинските основи слязох, земята със своите завори ме навеки затвори; но Ти, Господи, Боже мой, ще изведеш душата ми из ада. Когато изнемооща в мене душата ми, аз си спомних за Господа, и моята молитва стигна до Тебе, до светия Ти храм. Ония, които почитат суетни и лъжовни богове, оставиха своя Милосърден, но аз с хвалебен глас ще Ти принеса жертва; което съм обещал, ще изпълня. У

Господа е спасението" (10)!

Молитвата на Иона била чута: милосърдният Господ наказал Своя раб за непослушанието на Божествената воля, но като не желаел смъртта му, заповядал на кита да го изхвърли на сушата.

Като видял дневната светлина, небето, земята и морето, той горещо възблагодарил на Бога, Който го избавил от смъртта.

След това за втори път било слово Господне към Иона:

- Стани, иди в Ниневия, град голям, и проповядвай в нея, което Аз ти заповядах.

Тогава Иона станал и отишъл в Ниневия според словото Господне. А Ниневия бил голям град, на три дни ход. И започнал Иона да ходи по града, колкото могъл да изходи в един ден, и проповядвал, говорейки:

- Още четирийсет дена - и Ниневия ще бъде разрушена.

Кратки и грозни били думите на пророк Иона и решително предсказвали скорошната гибел на Ниневия. Но жителите на града разбрали, че Бог като определил погибелта им, не без причина отлага изпълнението на това определение. Разбрали, без всякакво съмнение, че четиридесет дни им се дават за покаяние - и повярвали на словото, възвестено им от Бога чрез пророк Иона. Те обявили пост и се облекли във вретища, мало и голямо.

Проповедта на Иона достигнала и до самия цар на могъща Ниневия - и той станал от престола си, съблякъл царското си облекло, облякъл се във вретище и седнал в пепел (11). След това заповядал да прогласят и кажат в Ниневия от името на царя и на велможите му, "щото ни човеци, ни добитък, ни волове, ни овци да не ядат нищо, нито да ходят на паша, и вода

да не пият; човеци и добитък да бъдат покрити във вретище и силно да викат към Бога; Всеки да се отвърне от лошия си път и от насието на ръцете си".

- Кой знае - казвали ниневийци, - може би, Бог ще се умилистави и ще отвърне от нас пламтящия си гняв, и не ще загинем.

Надеждата не измамила покаяните се ниневийци. И Бог видял делата им, че те се отвърнали от лошия си път и съжалил за злото, за което бил казал, че ще напрати върху тях и не го напратил.

Но ако на Бога било приятно да види покаянието на ниневийци и да ги помилува, то Иона, оставайки с предишните си мисли за неизменността на пророчеството, и по човешка немощ, която не може да постигне безпределното Божие милосърдие, силно се огорчил от бързото обявление на помилването за покаяните се грешници. Като минали четиридесетте дни на проповедта, той излязъл от града, качил се на планината откъм източната част на града, направил си сенник и седнал под него, за да види какво ще стане с града. Но като видял, че нищо лошо не се случило с него, изпаднал в силна скръб и в молитва викнал към Бога:

- О, Господи! Не говорех ли това, когато бях още в моята земя? Затова и побягнах в Тарсис, защото знаех, че Ти Си Бог, благ и милосърден, дълготърпелив и многомилостив и съжаляваш за бедствието. И сега, Господи, вземи душата ми от мене, защото по-добре е да умра, нежели да живея.

И направил Господ Бог, та израснало растение (12) над главата на Иона, за да го избави от слънчевия зной и заедно с това от огорчението, понеже пророкът намирал в това успокоение на своя огорчен дух. Иона сигурно е виждал в това указание на Божията воля да остане на това място, за да види

какво ще стане с града. Това хранело у него надежда, че по някакъв чудесен начин Бог ще оправдае Своята присъда за Ниневия. Заедно с това, в явно чудесната поява на сенчестото растение Иона подразбрал особената грижа на Бога за него. Сърцето му се възраждало и скръбта, произлизаща от мисълта, че Бог го е оставил, се превърнала в радост и Иона прекарал целия този ден под сянката на израснало растение, укрит от слънчевия зной.

Но радостта на Иона за сенчестото растение продължила малко време. На следващия ден на зазоряване, по Божие повеление, един червей прегризал растението и то изсъхнало. Когато пак се издигнало слънцето, Бог напратил горещ източен вятър и слънцето започнало да препича главата на Иона, тъй че той изнемогнал и молел да умре, като казвал:

- По-добре да умра, нежели да живея.

И рекъл Бог на Иона:

- Нима тъй силно се огорчи за това, че растението изсъхна?

Иона отвърнал:

- Твърде се огорчих, дори до смърт.

Тогава, вразумявайки бащински пророка, Бог казал:

- Тебе ти е жал за растението, за което не си се трудил и което не си отглеждал, което в една нощ израсна и в една нощ пропадна. Аз ли да не пожаля Ниневия, тоя голям град, в който има повече от сто и дваайсет хиляди души, които не могат да различат дясна ръка от лява - и много добитък?

Като минали четиридесет дни и погибелта на Ниневия не последвала, но напротив, възсияло слънце и ниневийци видяли в това знак за Божиата милост и прошка, излезли от града и отишли при пророк Иона. Дали му дарове за Иерусалимския

храм като благодарност за спасението си. Съпровождан от признателността на ниневийци, които той навреме вразумил чрез възвестяване на Божия гняв, Иона се оттеглил с мир от Ниневия в родната си земя. Като поживял там богоугодно доста време, свети пророк Иона мирно починал и бил погребан в родния си град (13). А сега, като предстои пред Христа Бога на небесата, се насища като гледа лицето Му и Го слави заедно с пророците и апостолите и с всички светии во веки (14). Амин.

*(1) **Град Гатхехфер**, по свидетелството на книгата на Иисус Навин, се паднал по жребий на Завулоновото коляно при разделението на Обетованата земя между синовете Израилеви и се намирал в Северната част на Галилея (Северната част на Палестина), по пътя за Тивериада, по-нагоре от Назарет.*

*(2) **Сарепта Сидонска** - финикийски град, намиращ се недалече от Сидон.*

*(3) **Елисей** - знаменит Израилски пророк, ученик и приемник на пророк Илия в пророческото служение.*

(4) Синове на пророците у Израилтяните се наричали учениците на пророците, които образували общество, възпитаващо се под непосредственото им въздействие. Макар това да не били училища в собствения смисъл на думата, но в тях, с не по-малко усърдие, призованите към това юноши се подготвяли за пророческо служение. От тези средоточия се разпространявало и религиозното образование сред народа.

(5) Оттук се определя и времето на пророческото служение на Йоан, отнасящо се към царуването на Иеровоам и неговия предшественик Йоас. Следователно Иона бил един от най-древните пророци на Израил и живял в

IX в. пр. Р. Хр.

(6) Град **Ниневия** бил главен град на асирийците, с които евреите тогава се намирали във враждебни отношения. Градът лежал на източния бряг на река Тигър в Месопотамия. Това бил най-многолюдният и най-богатият град в древния свят и имал обиколка около 84 километра, което напълно съответствува на библейското определение за него в книгата на пророк Иона с мярката на тридневен ход (гл. 3, ст. 3), понеже един ден път за източните народи съответства на нашите двадесет и пет-тридесет километра.

(7) **Иопия** (в превод от еврейски значи красива, хълмиста местност) - най-древният финикийски град, който след завоюването на Обетованата земя се паднал на Даново коляно, лежи на висок хълм при Средиземно море, на юг от цъфтящата Саронска равнина, на 12 часа път от Иерусалим. Във всички времена градът е бил твърде важен пристанищен и търговски център.

(8) **Тарсис или Тартес** - древна Финикийска колония в югозападния край на Иберия (Испания), на река Бетис (Гуадалкивир).

(9) Под кит не трябва да разбираме думата в собствения ѝ смисъл. Употребената гръцка дума *κίτος* означава морско чудовище въобще.

Тридневното пребиваване на пророк Иона в утробата на кита било предобраз на тридневното пребиваване на Спасителя Христа в земята. **Сам Господ Иисус Христос свидетелства за преобразното значение на пророк Иона така: "защото, както Иона беше в утробата китова три дни и три нощи, тъй и Син Човеческий ще бъде в сърцето на земята три дни и три нощи".**

(Мат. 12:40) Спасителят сравнява Себе Си с Иона:
"Ниневийци ще се изправят на съд с тоя род и ще го осъдят, защото те се покаяха от проповедта на Иона; а ето тук има повече от Иона" (Мат. 12:41).

Така в своето служение и живот Иона бил предобраз на смъртта, възкресението и проповедта на нашия Господ Иисус Христос. Отците на Църквата тълкуват това така: "Бягащият пророк се качил на кораба, Христос се издигнал на дървото. В морето се надигнала силна буря, това вълнение на морето е неверието на иудеите. Жребият паднал върху пророк Иона - да бъде хвърлен в морето: този жребий означава волята на Отца, според която Христос слиза в бездната на скърбите и смъртта. Иона доброволно се съгласява да бъде хвърлен в морето: Иисус Христос доброволно се издига на кръста. Иона слиза в морето от кораба: Христос слиза от кръста в гроба и в преизподнята на земята. Иона жертва себе си, за да спаси претърпелите бурята: Христос умира за спасението на човешкия род, връхлитан от греховните вълни.

Пророкът, погълнат от чудовището, но не изяден от него, се моли в утробата му: Иисус Христос, поразен от смъртта, но не обладан от нея, се моли за всички хора. Иона пребъдва невредим в утробата на кита: тялото на Иисуса Христа пребъдвало в гроба неповредено. Иона пребъдва невредим в утробата на кита три дни и три нощи: три дни и три нощи бил Иисус в сърцето на земята. На третия ден Иона е изхвърлен невредим от утробата на кита: Иисус Христос възкръсва в третия ден от гроба със силата на Своего Божество. След чудесното си избавление от смъртта, Иона отива на проповед за покаяние при ниневийците: след възкресението на Христа, учението Му се проповядва на езичниците. До времето на бедственото плаване на Иона Ниневия не била слушала покаяна проповед и навлякла върху

себе си Божия гняв, но след това пророкът избавил ниневийци от гнева Господен със своята проповед: така единствено чрез смъртта и възкресението Христово потопеният в греховната бездна човешки род е избавен от греха, проклятието и смъртта и е примирен с Бога.

(10) Молитвата на Иона в китовата утроба е положена в основата на 6-та песен от каноните. В плаването на Иона светата Църква вижда не само предобраз на страданията и пребиваването на Спасителя в гроба, но също така и подобие на нашия живот. На кораба, застигнат от буря, и потопен от вълните, се уподобява нашата душа, връхлитана от вълните на житейското море, потапяна от греховете, улавяна от духовния звяр - дявола. Спасителният бряг, на който бил изхвърлен Иона, тя уподобява на тихото пристанище, което нашата душа намира в Бога. С тази мисъл, всеки ден на утренията на 6-а песен от канона, тя ни напомня неговата покаяна молитва и като я влага в устата ни, възбужда ни също така пламенно да се молим, както се молел Иона в китовата утроба, за да въздигне Бог и нашия дух от духовното тление.

(11) У източните народи това бил обичаен израз на печал и съкрушение.

(12) В еврейския текст тук стои думата "кикайон", което значи особен вид сенчесто дърво.

(13) Починал около 800 г. пр. Р. Хр.

За живота на пророк Иона след проповедта ни е известно само от преданията, най-древните от които разказват, че той починал в родния си град, където и досега показват гробницата му. Спосед друго предание, пророкът останал в Ниневия, сред чиито развалини около Мосула, също показват мястото на гробницата му. Първото мнение се потвърждава със свидетелство от Трета книга

Макавейска, където се казва: "...Ти, Отче, и Иона, когато безнадеждно се мъчеше в утробата на кита, живеещ в морските дълбини, показва невредим на всички негови близки". (гл. 6, ст. 6).

(14) С името на пророк Иона е надписана петата от книгите на малките пророци, която разказва за изпращането му в Ниневия с проповед за покаяние. Повод за изпращането му било не само спасението на Ниневия, но и назиданието на самите евреи, у които тогава се разраствала нетърпимост към другоплеменници. Господ вразумява пророка, че спасението е достояние и за езичниците и предпазва евреите - да се поправят, понеже и те могат да загинат, ако не се покаят, а мястото им ще заемат езичниците. Оттук и новото предобразно значение на проповедта на пророка, предобразяваща новозаветната апостолска проповед, призоваваща в Христовата Църква всички народи. Такова значение на книгата на пророк Иона и него самия посочва в думите Си Сам Спасителят, Който упреква иудеите и особено фарисеите в неразкаяност, неверие и невнимание към проповедта на свети Йоан Кръстител за покаяние, като казва: "Ниневийци ще се изправят на съд с тоя род и ще го осъдят, защото те се покаяха от проповедта на Иона; а ето, тук има повече от Иона". (Мат. 12:41).

Книгата на пророк Иона се чете изцяло в богослужението на вечернята на Велика Събота заедно с другите пророчества на Стария Завет за Възкресението на Спасителя.

Тропарь пророка Ионы

глас 2

Проро́ка Твоего́ Ио́ны па́мьть, Го́споди, пра́зднующе,/ тем Тя

мóлим:// спасі дýши нáша.

Кондак пророка Ионы

глас 2

Прорóк дівен показáся,/ Бóжие повелéние приéм,/ во óбраз
триднéвнаго Воскресéния/ в кíte триднéвен був,/ невреждéн
от звéря изы́де/ и явíся свéтел проповéдник Ниневíи,
вели́кому гра́ду. / Сегó ráди тя рáдостно, Ио́но, почита́ем,// я́ко
человеколю́бия Бóжия провозвéстника.

В памет на преподобния Иона презвитер (IX в.)

Преподобният Иона
презвитер живял в
Палестина и бил баща
на преподобните
Теодор и Теофан
"Начертани", които
пострадали много
заради почитането на
светите икони при
императорите
иконоборци (1).

Иона се отличавал с богобоязливост и добродетелен живот и показвал особено усърдие в страннолюбие и други подвизи на християнското милосърдие. Той се грижел с любов за възпитанието на своите синове. Сам ги обучил у дома си в книжната премъдрост, но повече ги наставлявал в правилата на благочестието.

В зряла възраст, като се приближавал към старостта, по Божие изволение свети Иона се лишил от съпругата си и

решил да посвети остатъка на дните си на всецяло и съвършено служение на Бога. Той се отдалечил в прославената с подвизите на преподобните си монаси уединена лавра на свети Сава Освещени (2), където по-рано се подвизавали неговите свети синове. Тук той приел монашеско пострижение и като подражавал на светия, подвижнически живот на монасите в обителта, придобивал още по-голяма богобоязливост и със страх се трудел за спасението си.

Преподобният непрекъснато пребъдвал в строг пост и усърдни богомислени молитви. Като се молел за себе си, той не забравял и за света, който оставил, като скърбял за него и с пламенна любов към ближните усърдно се молел на Бога за християнското благоустройство, за мир на светата Църква и за благочестие на царете, понеже византийските царе тогава се били отклонили в иконоборческа ерес и смущавали мира в Божията Църква (3).

Прекарвайки такъв добродетелен живот, свети Иона достигнал преклонна старост и със своя богоугоден живот придобил от Бога дар на лекуване.

Като достигнал мирно края на дните си, той с радост предал светата си блажена душа на Господа (4), към Когото винаги пламтял с чиста и гореща любов.

(1) Преподобни Теодор и Теофан са наречени "Начертани" затова, че при изтезанията, на които били подложени от византийските императори иконоборци заради иконопочитанието, върху тях били написани позорни стихове за безумието им с нажежени игли на лицата им до самите вежди. Преподобни Теофан е известен също и като писател и творец на канони.

(2) Лаврата на свети Сава Освещени, велик подвижник от V-VI в., е основана от него в 484 г. в пустинята, близо до

Иордан, като впоследствие придобила велика слава благодарение на големите подвизи на монасите, като станала в това отношение образец за другите източни манастири.

(3) Такива били съвременните на Иона византийски императори: Лъв V Армянин (813-820), Михаил II Бала (820-829) и Теофил (829-842) Иконоборческата ерес възникнала във Византия в първата половина на VIII в. и продължила до средата на IX в. (842 г.)

(4) Преподобни Иона презвитер починал в първата половина на IX век.

Житие на свети Петър, който преди това бил митар (VI в.)

В Африка живял един жестокосърдечен и немилостив митар, на име Петър. Той никога не пожалил нямащите, нямал в ума си мисъл за смъртта, не ходел в Божиите църкви и сърцето му винаги било глухо за просещите милостиня. Но благият и човеколюбив Бог не иска смъртта на грешниците, а се грижи за спасението всички и всекиго спасява с неизповедимия Си Промисъл. Той явил милостта Си и на Петър и го спасил по следния начин.

Веднъж бедните и просящите, които седали на улицата, започнали да хвалят хората, отнасящи се с милосърдие към тях, молели се за тях на Бога, а немилостивите укорявали. Като беседвали така, те заговорили и за Петър. Разказвали за това, как жестоко постъпвал с тях и се питали един друг получил ли е някой от тях милостиня от дома на Петър. Когато не се намерил такъв човек, един от бедните станал и казал:

- Какво ще ми дадете, ако сега отида и изпрося от него милостиня?

Като се уговорили, те събрали помежду си залог, а просякът тръгнал и застанал до вратите на Петър. Скоро той излязъл от дома и водел осел, натоварен с хляб за княжеския обяд. Просякът му се поклонил и високо започнал да проси милостиня. Петър взел един хляб, хвърлил го в лицето на просяка и отминал. Като уловил хляба, просякът се върнал при събратята си и казал:

- Получих този хляб от ръцете на самия Петър.

При това той започнал да прославя Господа и Му благодарял за това, че Петър е толкова милостив.

След два дни митарят заболял толкова зле, че даже се намирал близо до смъртта. И ето, представило му се във видение, като че стои на съд и на теглилка мерят делата му. От едната страна на кантара стояли смрадните и зли духове, а от другата се намирали светли и благообразни мъже. Злите духове донесли всички зли дела, извършени от митаря Петър в течение на целия му живот от най-млади години и ги положили на кантара. Светлите мъже не намирали нито едно добро дело, което да положат на другата страна на кантара. Затова те били печални и с недоумение говорили един на друг.

- Няма какво да сложим на кантара.

Тогава един от тях казал:

- Действително няма какво да положим, освен един хляб, който той подаде заради Христа преди два дни, и то по неволя.

Те положили този хляб от другата страна на кантара и той натезжал над злите дела. Тогава светлите мъже казали на митаря:

- Върви, бедни Петре, и прибави още към този хляб, за да не те вземат бесовете и да не те поведат на вечни мъки.

Като дошъл на себе си, Петър започнал да размишлява за това и разбрал, че видяното от него не било привидение, но самата истина. При това той си спомнил всичките си грехове, даже и тези, за които вече бил забравил - ясно си представил всички съгрешения. Точно тях злите демони, след като ги събрали, слагали на кантара. Тогава, удивен, Петър помислил:

- Ако един хляб, хвърлен в лицето на бедния, толкова ми помогна, че бесовете не можаха да ме вземат, то колко ли повече щедрата милостиня, която се извършва с вяра и усърдие, помага на тези, които не се скъпят да раздават богатството си на бедните.

И оттогава той станал във висша степен милостив дотолкова, че не пощадил и себе си дори. Веднъж той вървял към митницата си (място, където се събирали данъци и такси, бел.ред.). По пътя срещнал един корабовладелец: той бил гол, тъй като поради потъването на кораба си свършено обеднял. И ето, като паднал в нозете на Петър, той молел да му даде дреха, за да може да прикрие голотата си. Петър снел прекрасната си и скъпа връхна дреха и му я дал. Но този, като се срамувал да ходи в такава одежда, я дал на един търговец, за да я продаде. Като се връщал от митницата, Петър видял, че дрехата му е окачена на тържището за продажба. Това така го опечалило, че след като се върнал вкъщи, той не вкусил нищо, а се затворил, започнал да плаче и ридае, като казвал:

- Бог не прие моята милостиня. Не съм достоен за това, бедният да има спомен за мен.

Като плачел и скърбял така, той задрямал и ето, явил му се един благообразен мъж, който сияел по-светло от слънце. На главата си имал кръст и бил облечен в същата дреха, която

Петър дал на разорения корабовладелец. Мъжът казал на Петър:

- За какво скърбиш, брате Петре? Защо плачеш?

Митарят отвърнал:

- Как да не плача, Господарю мой, като давам на бедните от това, което Ти си ми дал, а те отново продават на тържищата даденото им.

Тогава Явилият се му казал:

- Не позна ли одеждата, която Аз нося?

Петър отвърнал:

- Да, Владико, познах я. Тя е моята. С нея облякох голия.

Явилият се казал:

- Престани да скърбиш, понеже одеждата, която даде на просяка, приех Аз и я нося, както виждаш. Похвалявам те за доброто дело, понеже облече Мене, погиващия от студа.

Като се събудил, митарят се удивил и възревнувал за живота на нямащите, като казал:

- Ако бедните са това, което е Христос, то, кълна се в Господа, няма да умра, докато не стана един от тях.

Той веднага раздал на просяците всичкото си имущество и освободил робите си, като оставил само един от тях. На този раб той казал:

- Искам да ти съобщя една тайна. Пази я и ми се подчинявай. Ако не запазиш тайната и не ми се подчиниш, знай, че ще те продам на езичниците.

На това робът му отвърнал:

- Господарю, аз съм длъжен да направя всичко, което ми заповядаш.

Тогава Петър му казал:

- Да отидем в светия град, да се поклоним на Животворящия Гроб Господен и там ще ме продадеш на някого от християните, а получените от продажбата пари раздай на бедните. Тогава и сам ще бъдеш свободен човек.

Робът се удивил на такова странно намерение на господаря си. Не искал да се подчини и му казал:

- Да отида с тебе в Светия Град съм длъжен, тъй като съм твой раб. Но да продам тебе, моя господар, не мога и никога не ще го направя.

Тогава Петър му казал:

- Ако не ме продадеш, аз ще те продам на езичниците, както вече ти казах.

И те тръгнали за Иерусалим. Като се поклонили на светите места, Петър отново му казал:

- Продай ме, ако ти не продадеш мене, аз ще те продам на варварите в тежко робство.

Като видял непреклонното намерение на господаря си, робът трябвало да му се подчини против волята си. Като срещнал един богобоязлив, известен нему мъж на име Зоил, който изработвал изделия от сребро, робът му казал:

- Чуй ме, Зоил, купи от мене един добър роб.

Майсторът на сребро отговорил:

- Братко, повярвай ми, обеднях, така че няма с какво да заплатя за него.

Тогава робът му предложил:

- Заеми от някого и го купи, понеже е много добър и Бог ще те благослови заради него.

Като повярвал на думите му, Зоил взел назаем от свой приятел тридесет златни монети и с тях купил Петър от роба му, като не знаел, че Петър сам е негов господар. Последният, като взел парите за господаря си, заминал за Константинопол, не казал никому нищо, а парите раздал на бедните.

От това време Петър започнал да служи при Зоил. Наложило му се да прави това, към което не бил привикнал: ту работел в кухнята, ту извозвал тор от дома на Зоил, ту копаел земята на лозето. С тези и с други работи той изнурявал плътта си в безмерното си смирение. Зоил пък виждал, че Петър привлича благословение към дома му, както някога Потифар получил благословение заради Иосиф. Виждал също, че богатството му се умножило. Заради това възлюбил Петър и в същото време хранел уважение към него заради необикновеното му смирение. Веднъж му казал:

- Петре, искам да те освободя. Бъди мой брат.

Но Петър не искал свобода, а предпочитал да служи като роб. Често пъти другите роби го ругаели, понякога го оскърбявали всячески, но той търпеливо понасял всичко, не произнасяйки дори дума.

Веднъж Петър видял насън лъчезарния Мъж, Който му се явил някога в Африка в неговата одежда. Като държал в ръцете си тридесет златни монети, Той му казал:

- Не скърби, брате Петре, понеже Аз Сам получих парите за тебе. Потърпи до време, докато не те познаят.

След известно време от Африка дошли на поклонение на

Светите места някакви продавачи на сребро. Господарят на Петър, Зоил, ги поканил на обяд. По време на обета, гостите познали Петър и си казали един другиму:

- Колко много прилича този човек на Петър митаря.

Като чул разговора им, Петър се скрил от тях, за да не го разпознаят окончателно. Но те го разпознали и започнали да говорят на стопанина на дома:

- Зоил, искаме да ти кажем нещо важно. Знаеш ли, че в дома ти служи велик мъж - Петър? В Африка Петър беше твърде виден човек, но неочаквано освободи всичките си роби и се скри някъде. Князът силно е опечален и съжалева, че Петър ни остави. Поради това, ние бихме искали да го вземем със себе си.

Като стоял зад вратата, свети Петър чул всичките думи. Поставил на земята блюдото, което носел, и побързал да излезе, за да избяга. Вратарят бил нем и глух по рождение, така че само по уговорени знаци отварял и затварял вратата.

Като бързал да излезе, свети Петър казал на немия:

- На тебе говоря в името на нашия Господ Иисус Христос: отвори ми незабавно вратата.

Тогава се отвързали устата на немия и той казал:

- Добре, господарю, сега ще отворя.

С тези думи той отворил вратата и светият бързо излязъл. Тогава бившият нем отишъл при господаря си и в присъствието на всички заговорил. Всички в дома се удивили, когато чули, че той говори. Веднага започнали да търсят Петър, но не го намерили. Немият пък казал:

- Вижте, дали не е избягал и знайте, че това е велик Божий

служител. Когато дойде до вратата, каза ми: "В името на Господа Иисуса Христа, на тебе говоря, отвори вратата". И аз веднага забелязах изходящ от устата му пламък, който ме докосна и започнах да говоря.

Всички незабавно се отправиха по следите на Петър, но не го настигнаха. Търсили го старателно навсякъде, но не го намерили. Тогава всички в дома на Зоил заридали и казали: "Как така не знаехме, че той е такъв велик Божий служител?" И прославяли Бога, Който има много тайни Свои раби. Петър пък, като избягал от човешката слава, се криел по тайни места до самото си преставяне*.

Слава на Господа во веки. Амин.

** Митар - събирач на данъци. Б.р.*

**Светият починал в VI в. в Цариград, бел.ред..*

ЧЕТИ-МИНУТИ

{{_LINK1_}}